

Δράσεις Τοπικής Ιστορίας του Δήμου Λεβαδέων

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού

Διοργάνωση: Εφορεία Αρχαιοτήτων Βοιωτίας – Δήμος Λεβαδέων

Συνδιοργανωτές: Πολιτιστικοί Σύλλογοι:

Χαιρωνείας «Ο Πλούταρχος», Δαύλειας «Ο Παρνασσός», Αγίου Γεωργίου «Ιτωνία».

Με τη στήριξη των ΓΑΚ Φθιώτιδας & Δημόσιας Βιβλιοθήκης Λιβαδειάς

Συμπόσιο:

«Στα χνάρια της Ιστορίας του τόπου μας από την αρχαιότητα ως τον 20ο αιώνα: Δαύλεια, Χαιρώνεια, Λιβαδειά, Κορώνεια, όρος Ελικών»,

13-15 Σεπτεμβρίου 2023

Πρόγραμμα ομιλιών & περιλήψεις (κατ' αλφαβητική σειρά ονόματος ομιλητών)

- **Αγιαμαρνιώτης Γιώργος**, αρχαιολόγος, gagiam@yahoo.gr

«Διαχρονικοί άξονες στην ιστορία της Λιβαδειάς από τον Ζ' αι. π.Χ. ως τον 6ο αι. μ.Χ.»

Η συγκεκριμένη εισήγηση σκοπό έχει να παρουσιάσει την ιστορία και την οικιστική εξέλιξη της Λιβαδειάς από την αρχαϊκή εποχή ως την ύστερη αρχαιότητα βάσει των αρχαιολογικών ευρημάτων σε συνδυασμό με τις φιλολογικές (και επιγραφικές) μαρτυρίες. Βαρύτητα θα δοθεί κυρίως στα υλικά κατάλοιπα, όπως αυτά έχουν προκύψει από τις κατά καιρούς ανασκαφικές έρευνες σε οικόπεδα στο κέντρο της σύγχρονης πόλης, αλλά και στην ανασκαφή του Νοσοκομείου. Θα ληφθούν επίσης υπ' όψιν τοπόσημα της αρχαίας πόλης, όπως το μαντείο του Τροφωνίου και ο ναός του Διός Βασιλέως, καθώς ζητούμενο είναι να σκιαγραφηθεί ο χαρακτήρας της Λεβαδειάς στη διαχρονική ιστορική πορεία της ως την ύστερη αρχαιότητα

- **Αναγνώστου Χρ.**, ερευνητής-γεωλόγος ωκεανογράφος, chanag@hcmr.gr -
Μαριολάκος Ι., ομότιμος καθηγητής γεωλογίας ΕΚΠΑ, -
Νιαβή Β., συνταξιούχος εκπαιδευτικός,

«Προϊστορικοί Βοιωτοί στη Κεντρική Ευρώπη Από την Έρκυνα στον Ερκύνιο Δρυμό»

Η κεντρική Ευρώπη χαρακτηρίζεται γεωμορφολογικά από την επικράτηση του ορεινού όγκου του Μέλανα Δρυμού. Η γεωλογία μας διδάσκει ότι ο Μέλανας Δρυμός είναι αποτέλεσμα ορογενετικής διεργασίας, ή οποία φέρει το όνομα Ερκύνια Ορογένεση. Η ονοματοδοσία συνδέεται με

προηγούμενο όνομα του Μέλανα Δρυμού, που λεγόταν μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα Ερκύνιος Δρυμός. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες απόψεις για το όνομα αυτό.

Στην παρούσα εργασία θα υποστηρίξουμε την άποψη ότι το όνομα Ερκύνιος Δρυμός συσχετίζεται με το όνομα των πηγών της Έρκυνας στη Βοιωτία και πιο συγκεκριμένα στην πόλη της Λιβαδειάς. Ένα προϊστορικό φύλο, οι Βόιοι, από την Βοιωτία έφτασαν και εγκαταστάθηκαν στη κεντρική Ευρώπη, στον σημερινό Μέλανα Δρυμό, τον οποίο ονόμασαν Ερκύνιο Δρυμό. Οι Βόιοι μετανάστευσαν προς την κεντρική Ευρώπη πριν από την αργοναυτική εκστρατεία, που, όπως είναι γνωστό πραγματοποιήθηκε περίπου στις αρχές του 13ου αιώνα π. Χ.

Είναι μια άποψη, που αμφισβητείται και έτσι είναι μια καλή ευκαιρία να συζητείται.

- **Αραβαντινός Βασίλειος**, επίτιμος Έφορος του ΥΠΠΟ, vass.aravantinos@gmail.com,

«Λατρείες στην κορυφή του Ελικώνα και ο Ασκραίος ποιητής Ησίοδος»

- **Αρχιμανδρίτης Αλεξανδράκης Θεολόγος**, διευθυντής του Ιδρύματος Ποιμαντικής Επιμορφώσεως, director@ipe.gr—

Λιάπη Ελένη, φιλόλογος- συνεργάτης του Ιδρύματος Ποιμαντικής Επιμορφώσεως, liapi.ipe@gmail.com

«Η Ιερά Μονή Οσίου Λουκά εν Στειριώ : ΈνΦα μοναδικό βυζαντινό μνημείο».

Βρισκόμαστε στη Μονή του Οσίου Λουκά του Στειριώτη, πολύ κοντά στο χωριό Στείρι. Από πάνω μας υψώνεται ο Ελικώνας, βουνό της Βοιωτίας, κατοικία των Μουσών κατά τον αρχαίο ποιητή Ησίοδο. Η Μονή αναδεικνύεται ως σημαντικό ιστορικό μνημείο, με πλούσια παράδοση και μοναδικά κειμήλια. Ιδρύθηκε το 946 από τον όσιο Λουκά, αναδεικνύοντας τη σημασία της στη μοναχική ιστορία της Ελλάδας. Το καθολικό της Μονής, χτισμένο τον 11ο αιώνα πάνω από τον τάφο του, αποτελεί έναν πραγματικό θησαυρό. Οι επιθέσεις και οι καταστροφές που υπέστη η μονή κατά τη διάρκεια της ιστορίας της αναδεικνύουν την αντοχή και τη σημασία της στο πέρασμα του χρόνου. Επιπλέον, η μονή συμμετείχε ενεργά στην ελληνική ιστορία, όπως κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821, και αναδείχθηκε σε σύμβολο εθνικής αντίστασης. Σήμερα, ως μέρος του καταλόγου μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, η μονή διατηρεί την αρχιτεκτονική της αυθεντικότητα με τα μοναδικού θεολογικού βάθους και κάλους ψηφιδωτά της και προσελκύει επισκέπτες από όλο τον κόσμο, καθιστώντας τη μια πηγή περηφάνιας για την Βοιωτία, την Ελλάδα και όλο τον κόσμο.

- **Βακιρτζηδέλη Σοφία**, προϊσταμένη ΓΑΚ Φθιώτιδας, mail@gak.fth.sch.gr

«Η συμβολή των Αρχείων στην τοπική κοινωνία και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης: η περίπτωση της Βοιωτίας».

Η διατήρηση της μνήμης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους που διαχειρίζονται τις πηγές και τα τεκμήρια, τα οποία κρατούν άσβεστη την ιστορία του τόπου και ζωντανές τις μνήμες.

Σε μια εποχή κατά την οποία η ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελεί θεμελιώδες δημοκρατικό δικαίωμα, τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.) δεν φυλάσσουν απλώς έγγραφα, αλλά ενθαρρύνουν την ανοιχτή πρόσβαση και διαχειρίζονται πληροφορίες αποθηκευμένες σε ποικίλα υποστρώματα, διασφαλίζοντας τα δικαιώματα του κράτους και των πολιτών

(<http://www.gak.gr/index.php/el/menu-el/poioi-eimaste/apostoli#i-apostoli-oi-kyries-armodiotites-kai-ta-mesa-drasis-ton-genikon-arxeion-tou-kratous>)

Η απουσία τμήματος Γ.Α.Κ. στην Π.Ε. της Βοιωτίας και η εξυπηρέτηση της περιοχής από ΓΑΚ όμορων Νομών έως το 2019 και από το 2019 από τα ΓΑΚ Φθιώτιδας προκαλεί ποικίλα προβλήματα στην διάσωση της τοπικής ιστορίας, στην αρχαιολογική έρευνα της περιοχής καθώς και στην ανάδειξη της νεότερης ιστορίας μέσα από αρχαιολογικές πηγές. Στόχος των ΓΑΚ Φθιώτιδας είναι η αγαστή συνεργασία με τοπικούς φορείς ώστε να ξεπεραστούν τα όποια προβλήματα και να αποκατασταθεί το κενό της αρχαιολογικής πολιτικής και συνείδησης στην περιοχή.

- **Βασιλοπούλου Βιβή**, επίτιμη Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων & Πολιτισμικής Κληρονομιάς, vi.vasilopoulou@gmail.com

«Το Άντρο των Λιβηθρίδων Νυμφών στον Ελικώνα Μία ακόμη κοιτίδα του Πάνα»

Η αναφορά στο Λιβηθρίο Άντρο του Πausανία στα Βοιωτικά και του Στράβωνα στα Γεωγραφικά, «πήρε σάρκα και οστά», με τον εντοπισμό του συγκεκριμένου σπηλαιού στον Ελικώνα και κυρίως με την εικοσαετή ανασκαφή, η οποία πιστοποίησε την ταυτότητά του, με βάση τις εγχάρακτες αναθηματικές επιγραφές στις Λειβηθριάδες Νύμφες και στη Νύμφη Κορώνεια, με το όνομά της χαραγμένο στο βράχο, ακριβώς στην είσοδο του σπηλαιού, δεξιά για τον κατερχόμενο.

Με την πρόοδο της ανασκαφής, η ανεύρεση της μορφής του Πάνα σε 300 περίπου θραύσματα, ή ολόκληρα, αλλά όχι ακέραια, ειδώλια, απέδωσε στον ορεσίβιο θεό μία άγνωστη νέα κοιτίδα, εκτός από την πασίγνωστη αρκαδική.

Μία κοιτίδα συνύπαρξης με τις Νύμφες, ως νυμφαγέτης, αλλά και κυνηγός των κοπαδιών και των αιγών, ως αιγιπόδης.

Η «παρουσία» του και στα μαρμάρινα αετωματικά ανάγλυφα, ήταν ιδιαίτερα έντονη στη σπηλιά και ας μην γίνεται μνεία του ονόματός του στα αρχαία κείμενα, παράλειψη την οποία φιλοδοξεί να αποκαταστήσει η σύγχρονη αρχαιολογική μελέτη, μέσω της ανασκαφής.

Παράλληλα, τα χιλιάδες ευρήματα-αναθήματα των «προσκυνητών», σε διαφορετικές θεότητες: Ερμή, Αφροδίτη, Δήμητρα (αγγεία, ειδώλια, οστέινες γραφίδες, ομοιώματα καρπών, πτηνών και παιχνιδιών), «ομιλούν» για ένα λατρευτικό ιερό, όχι μόνο τοπικής, αλλά πανελληνίας εμβέλειας, με επιρροές εκτός Βοιωτίας, ακόμα και από περιοχές της Μεσογείου, προφανώς μέσω του Κορινθιακού Κόλπου.

Ας σημειωθεί ότι εκτός από τα ειδώλια που εικονίζουν τη μορφή του, στη λατρεία του Πάνα συνεπικουρούν και μεγάλος αριθμός αστραγάλων, καθώς και τμήματα οστέινων ή φυσικών αυλών, το κατ' εξοχήν μουσικό όργανο που προτιμούσε εκείνος.

- **Βυώνης Αθανάσιος**, καθηγητής Βυζαντινής αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, vionis.athanasios@ucy.ac.cy

«Το «χωρίον» στη Βυζαντινή Βοιωτία (7ος-14ος αι. μ.Χ.)»

Η παρούσα εισήγηση συνδυάζει πορίσματα της συστηματικής αρχαιολογικής διερεύνησης των Προγραμμάτων «Boeotia Project» και «Ancient Cities of Boeotia» με σχετικές αναφορές στις βυζαντινές γραπτές πηγές και χωρικές αναλύσεις μέσα από την εφαρμογή των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS) προκειμένου να κατανοήσουμε το σχηματισμό και την εξέλιξη των βυζαντινών αγροτικών οικισμών της υπαίθρου στη Βοιωτία από τον 7ο στο 14ο αι. Στόχος είναι η αναζήτηση της οικονομικής, εδαφικής και ιδεολογικής ταυτότητας της κοινότητας του βυζαντινού χωριού σε ένα ιεραρχημένο δίκτυο οικισμών μέσα από την αρχαιολογική διερεύνηση του βυζαντινού τοπίου και των οικισμών της αγροτικής υπαίθρου με ειδική αναφορά στις περιοχές της αρχαίας Τανάγρας, της Υηττού και της Κορώνειας. Η παρούσα εργασία καταδεικνύει ότι οι ξεχωριστές και ιδιαίτερες ιστορίες της βυζαντινής περιφέρειας μπορεί να γίνουν περισσότερο κατανοητές όταν τις εξετάσουμε στη μακρά τους διάρκεια (longuedurée), προκειμένου να ανακατασκευάσουμε μια πιο λεπτομερή εικόνα της εξέλιξης του χωριού κατά τους βυζαντινούς και νεότερους χρόνους.

- **Bintliff John**, επίτιμος καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, johnbintliff@gmail.com

«*The Boeotia Project, 1978-Present. Tracing the Long-Term History of the Boeotian Village*»

The Boeotia Regional Project has been conducting landscape archaeological and historical studies since 1978 with an international team directed by Prof. John Bintliff (currently Edinburgh University) and Prof. Anthony Snodgrass (Cambridge University). See website:

<https://www.boeotiaproject.org/>

Particular attention has been paid to the origin and history of the modern villages of the province out of the ancient city landscape and up to the present day, with the assistance of social anthropologists. This lecture will present the methods and results of this project with particular case studies.

- **Γεωργιάδου Γεωργία**, αρχαιολόγος, georgia_georgiadou@hotmail.com

«*Πήλινα ειδώλια ένθρονων γυναικείων μορφών από το Λειβήθριο άντρο του Ελικώνα στη Βοιωτία*»

Μεγάλος αριθμός από πήλινα ειδώλια ένθρονων γυναικείων μορφών της ύστερης αρχαϊκής και κλασικής περιόδου αποκαλύφθηκε στο άντρο των Λειβηθρίδων Νυμφών και της Νύμφης Κορώνειας στον Ελικώνα της Βοιωτίας. Πρόκειται για αναθήματα που προσέφεραν λατρεύτριες, οι οποίες επισκέπτονταν το ιερό προκειμένου να ζητήσουν προστασία ή να ευχαριστήσουν για τα γεγονότα που σηματοδοτούσαν τον κύκλο της ζωής τους, όπως ο γάμος και η τεκνοποίηση. Τα ειδώλια που χρονολογούνται στα τέλη του 6ου – αρχές του 5ου αι. π.Χ. ανήκουν σε τύπους με καταγωγή από την Αττική, την Κόρινθο και κυρίως την ανατολική Ελλάδα και την Ιωνία. Ήδη από τις αρχές της πρώιμης κλασικής περιόδου και μέχρι τα μέσα του 4ου αι. π.Χ., όπου εντοπίζονται τα τελευταία παραδείγματα ένθρονων γυναικείων μορφών, άνθισε, υπό την επίδραση της αττικής τέχνης, η τοπική παραγωγή με δικές της δημιουργίες.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί το σύνολο των ειδωλίων των ένθρονων γυναικείων μορφών που μελετήθηκαν, και θα διατυπωθούν παρατηρήσεις και συμπεράσματα που αφορούν τόσο σε ζητήματα τυπολογίας όσο και ερμηνείας.

- **Γούλα Ελένη**, αρχαιολόγος της ΕΦΑ Βοιωτίας, υποψήφια διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, egoula@culture.gr

«Βοιωτοί&Ιτωνία Αθηνά: Το μινυακό υπόβαθρο μιας «θεσσαλικής» λατρείας»

Η Ιτωνία Αθηνά αναγνωρίζεται ως κυρίαρχη προστάτιδα θεότητα των Βοιωτών και ότι η καθιέρωση της λατρείας της έχει σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση της βοιωτικής συλλογικής ταυτότητας. Όπως είναι γνωστό από την αρχαία φιλολογική παράδοση, σε ένα πλαίσιο έντονων πληθυσμιακών ανακατατάξεων που ακολούθησαν τον Τρωικό πόλεμο, οι Βοιωτοί μεταναστεύοντας από τη Θεσσαλική πόλη Άρνη μεταφέρουν μαζί τους και τη λατρεία της Ιτωνίας Αθηνάς, την οποία καθιερώνουν στην Κορώνεια και δίνουν το όνομά τους στην περιοχή όπου εγκαθίστανται, στη Βοιωτία. Ωστόσο, η προσεχτικότερη ανάγνωση των φιλολογικών μαρτυριών και η συγκριτική εξέταση των ιδρυτικών μύθων της λατρείας αποκαλύπτει ότι η βοιωτική λατρεία της Ιτωνίας Αθηνάς διαφοροποιείται σε δομικά στοιχεία από την ομώνυμη θεσσαλική. Επίσης, όπως θα επιχειρηθεί να καταδειχτεί, συνδυάζει στοιχεία μιας προγενέστερης των Βοιωτών λατρευτικής παράδοσης της κωπαϊδικής λεκάνης, η οποία ελέγχονταν και αξιοποιούνταν κατά τους προϊστορικούς χρόνους από τους Μινύες. Η νέα λατρεία φέρει μεν το όνομά της από τη Θεσσαλία, αλλά οργανώνεται σε ένα τριαδικό σχήμα μυκηναϊκών καταβολών και ορφικού χαρακτήρα, με μία γυναικεία και δύο ανδρικές θεότητες, κατά το καβιριακό σχήμα, που σε τοπικό επίπεδο εκπροσωπείται από την Ιτωνία Αθηνά, τον Λαφύστιο Δία και τον Χάροπα Ηρακλή. Και οι τρεις αυτές μορφές συσχετίζονται με το μινυακό λατρευτικό υπόστρωμα, το οποίο εγκολλώνεται στη νέα λατρεία που καθιερώνεται για να εκφραστούν οι νέες πολιτικές και κοινωνικές ανάγκες της εποχής και της βοιωτικής ομοσπονδίας. Η Ιτωνία λατρεία αποσκοπεί στη συνειδησιακή και ηθική ανέλιξη των πιστών, στοιχείο απαραίτητο για τη συγκρότηση συλλογικής ταυτότητας.

- **Γούλα Ε.**, αρχαιολόγος ΕΦΑ Βοιωτίας-υποψήφια διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, egoula@culture.gr–
Βιώνης Αθ., καθηγητής βυζαντινής αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κύπρου, vionis.athanasios@ucy.ac.cy–
Φερτάκη Δ., τοπογράφος ΕΦΑ Βοιωτίας, dfertaki@gmail.com–
Λεβέτα Απ., αρχαιολόγος, apostolialev@hotmail.com,

«Το οικιστικό διάγραμμα της Λιβαδειάς διαχρονικά: Νέα δεδομένα και εκτιμήσεις»

Το αρχαιολογικό αποτύπωμα της πόλης της Λιβαδειάς στο πέρασμα των αιώνων είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια, καθώς το διαθέσιμο υλικό είναι αποσπασματικό, ένα μεγάλο μέρος των αρχαιολογικών καταλοίπων είχε καταστραφεί ήδη από τους μεσαιωνικούς χρόνους και εντοιχιστεί σε μεταγενέστερα κτήρια και τέλος οι διάφορες οικιστικές φάσεις της πόλης καλύπτονται από τη σύγχρονη πόλη. Για τον τελευταίο αυτό λόγο είναι ιδιαίτερα σημαντικά τα έργα κοινής ωφελείας που υλοποιούνται κατά καιρούς στην πόλη, γιατί δίνουν την ευκαιρία να αποκαλυφθούν νέα δεδομένα που συμβάλλουν καθοριστικά στη συμπλήρωση της θολής εικόνας του πάζλ για την ιστορία της πόλης στις διάφορες φάσεις της. Στο πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης θα παρουσιαστούν νέα στοιχεία που συμπληρώνουν και διαφωτίζουν ορισμένες πλευρές από την πολύχρονη ιστορία της πόλης. Εκτός από το ζήτημα της ίδρυσης της Λιβαδειάς,

θα μας απασχολήσει ο χαρακτήρας της λατρείας της Μεγάλης Μητέρας των ρωμαϊκών χρόνων, νέα οικιστικά κατάλοιπα αυτής της περιόδου που ήρθαν στο φως στην περιοχή της Χαρβουρόραχης κατά τη διάρκεια του έργου του Φυσικού Αερίου, νέα δεδομένα για τη μεσαιωνική, οθωμανική και επαναστατική περίοδο της πόλης, που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια των έργων του Φυσικού Αερίου και της ΔΕΥΑΛ.

- **Ηλίας Γιάννης**, ερευνητής & Διευθυντής ΕΕΕΚ-εκπαιδευτικός, gkhlias@gmail.com

«Οχυρώσεις της περιοχής του δήμου Λεβαδέων»

Σε όλη η Βοιωτία συναντάμε διάσπαρτες οχυρώσεις. Η μελέτη τους συμβάλλει στη συνειδητοποίηση του στρατηγικού της ρόλου και στην πληρέστερη κατανόηση της ιστορίας της. Από την αρχαιότητα ως σήμερα αρκετές οχυρώσεις βρίσκονται στη διαδρομή που ενώνει τον βορά με τον νότο και την οποία ακολουθούσε όποιος ερχόταν από τη Φθία και κατευθύνονταν προς τους Δελφούς, την Αθήνα ή την Πελοπόννησο και αντίστροφα. Αυτή τη διαδρομή ακολούθησε ο μυθικός Κάρανος προς τη Μακεδονία, οι Δωριείς κατά την κάθοδό τους, όσοι Πέρσες κατευθύνθηκαν προς τους Δελφούς, ο Φίλιππος ο Β΄, οι Ρωμαίοι, οι Βησιγότθοι και οι Σλάβοι. Αυτήν είχαν οχυρώσει οι Φράγκοι, οι Καταλανοί και οι Οθωμανοί. Και αυτή αποτελούσε, μέχρι το 1973, τμήμα της πρώτης Εθνικής Οδού. Ήταν φυσικό αυτό το στρατηγικό πέρασμα, που επιπλέον περιλάμβανε και γόνιμες εκτάσεις, να είναι διαχρονικά επιτηρούμενο και προστατευμένο.

Μέρος αυτής της διαδρομής και των οχυρώσεων, της περιοχής του δήμου Λεβαδέων, θα ακολουθήσουμε και εμείς με αυτή την παρουσίαση.

- **HusøyThomasAlexander**, ιστορικός του Νορβηγικού Ινστιτούτου, 663330@swansea.ac.uk & thomas.alex@outlook.com

«*Local Myth and Identity: Tracing the Ancient Identity of Chaironeia and Levadia through Local Cults and Myth*»

Myths and stories were crucial components of local identity within the ancient region of Boeotia. This lecture will trace the identity of two ancient cities, namely Chaironeia and Levadia, in the Archaic and Classical periods through the analysis of cults and mythical stories relating to these two Boeotian cities. It will investigate the significance of cultic and mythical elements such as the cult of Trophonius in Levadia, the birth of Zeus at Chaironeia, and the sceptre of Hephaestus, as well as the stories that link these cities to the ancient identity groups of the Minyans and Boeotians. Through this, the lecture provides new ideas for the local identity of Chaironeia and Levadia in the Archaic and Classical periods of ancient Greek history.

- **Ιωσήφ Παναγιώτης**, επιστημονικός διευθυντής του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης – καθηγητής νομισματικής στο Radbaud Universiteit, piossif@cycladic.gr

«Στα χνάρια των Μακεδόνων της Χαιρώνειας»

Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται μια συστηματική προσέγγιση των δεδομένων που προκύπτουν από την ενδελεχή μελέτη των αρχαιολογικών ευρημάτων του Τύμβου των Μακεδόνων, όπως εμφανίζονται στις δημοσιεύσεις του Γ. Σωτηριάδη και τα αντικείμενα του

Μουσείου της Χαϊρώνειας. Θα εξεταστεί το μέγεθος και η έκταση του Τύμβου και, κυρίως, ο αριθμός και η ταυτότητα των πεσόντων Μακεδόνων.

- **KadioğluMusa**, καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Άγκυρας-υπεύθυνος της ανασκαφής στην αρχαία Τέω της Ιωνίας, musakadioglu@gmail.com

«TheKtistesofTeos: FromthelegendaryAthamas. totheNeosAthamas»

During the excavations carried out in 2011 and 2012 in Teos, one of the 12 Ionian city-states, an over life-size marble statue was found in the orchestra of the Bouleuterion. It was assembled from five parts, whose pieced head, lower and upper body well preserved. This statue is one of the few original Hellenistic sculptures found in the city, whose Hellenistic period is well known from the inscriptions and the sanctuary of Dionysus of the famous architect Hermogenes. It is similar in both style and technical execution to statues found in Kos, Melos and Pergamon and may date in the middle of the 2nd century BC. This statue represents the “hip-mantle” type with the overlying mantle bulge (in German Hüftmantel-Typus mitSchulterbausch). The bearded man may have been depicted in heroic costume with a naked upper body and probably a spear in his right hand, as well as the sword belt running diagonally from the right shoulder to the left breast. The naked upper body is strongly modelled in dynamic posture. This statue probably represents Athamas, the legendary founder. The legendary Athamas, who has been present in the memory of the city since its foundation, must have been brought to the fore again by Tiberius Claudius Philistes, who took the title of Neos Athamas at the end of the 1st century AD. Since the existence of the New Athamas is only possible with the legendary one, namely KtistesAthamas, it is very likely that the Neos Athamasvisualised himself in the theatre, while legendary Athamas, the founder of the city, was probably imagined with the other members of the TiberiiClaudii family in the Bouleuterion as a counterpart. This statue was probably placed in the Bouleuterion a few decades after the removal of the bronze statue of Antiochus III in the 2nd century BC, or it originally came from other buildings in the city and was reinstalled in the Bouleuterion at the end of the first century AD.

- **Καλιαμπός Λευτέρης**, συνταξιούχος, καθηγητής μαθηματικών,ΤΕΙ Λάρισσας, leutereskaliampos@gmail.com

«Ανακάλυψη των μαθηματικών του Δεινοκράτη στην Αλεξάνδρεια, στην Αμφίπολη, στον τάφο II των Αιγών και στον λέοντα της Χαϊρώνειας»

Ύστερα από μια συνδυαστική μέθοδό μου του 2015 (CorrectAmphipolisIion-Kaliambos) έχει αποδειχθεί ότι ο Δεινοκράτης το 331 π.Χ. σχεδίασε τα τείχη της Αλεξάνδρειας με τη χρήση των αριθμών 7, 12 και 3, ενώ για την κατασκευή του Μαθηματικού Τάφου του Ήρωα Ηφαιστίωνα σχεδίασε στην Αμφίπολη το 320 π.Χ. τον Μαθηματικό Τύμβο της Αμφίπολης μαζί με το Μαθηματικό Λιοντάρι, αφού χρησιμοποίησε όχι μόνο τους αριθμούς 7, 12 και 3 αλλά και τη Χρυσή Τομή του $\Phi = 1,618$. Στη συνέχεια ο Κάσσανδρος το 316 π.Χ. αφού με τιμές έθαψε στις Αιγές τον Φίλιππο Γ' και τη γυναίκα του την Ευρυδίκη, τότε έσπευσε και στη Βοιωτία για την επανίδρυση της Θήβας. (Ιστορία Ελ. Έθνους Τόμος Δ σελ.266). Έτσι με βάση τα στοιχεία των ανασκαφών ανακάλυψα και άλλα μαθηματικά του Δεινοκράτη, ο οποίος σχεδίασε τον Τάφο II της Βεργίνας και το Μαθηματικό Λιοντάρι της Χαϊρώνειας.

- **Καλλιοντζής Γιάννης**, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, kalliontzisyannis@hotmail.com
«Οι επιγραφές της Λιβαδειάς και της Χαιρώνειας και η ιστορία της περιοχής»
 Στην ανακοίνωση αυτή θα παρουσιαστούν οι σημαντικότερες επιγραφές από τη περιοχή της Λιβαδειάς και της Χαιρώνειας και πως αυτές μας βοηθούν να καταλάβουμε καλύτερα την ιστορία της περιοχής.
- **Κορδοπάτη Ιωάννα**, θεολόγος Β/θμιασεκπαίδευσης-στέλεχος Ιδρύματος Ποιμαντικής Επιμορφώσεως Ι.Α.Α., nan1kord@hotmail.com
«Η διαχρονία των ιερών τόπων στο βουνό του Ελικώνα»
 Στις πλαγιές του Ελικώνα , ιερά της αρχαιότητας και σύγχρονα τοπόσημα θρησκευτικού ενδιαφέροντος μοιράζονται τον ίδιο ιερό τόπο σε διαφορετικό χρόνο. Πως συνομιλούν οι ιερές πέτρες, ποια ιερά πρόσωπα συνεχίζουν το έργο προκατόχων θεοτήτων;
- **Κουντούρη Έλενα**, Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ΥΠΠΟ, Προϊσταμένη της Εφορείας Ακροπόλεως&αναπληρώτρια προϊσταμένη της ΕΦΑ Πόλης των Αθηνών, ekountouri@culture.gr
« Χαιρώνεια: Η ιστορία μιας πόλης».
- **Κουτρουβίδης Ευστ.**, ιστορικός Βιβλιοθήκη της Βουλής, koutrouvous@gmail.com - **Παπαϊωάννου Αμ.**, αρχαιολόγος,
«Οι αφανείς της Βοιωτίας»
 Ο νομός Βοιωτίας και πιο συγκεκριμένα οι οικισμοί γύρω από την πόλη της Λιβαδειάς, πλήρως ανήκαν σε μεγάλο τίμημα σε ανθρώπινο δυναμικό αλλά και σε καταστροφές από τη δράση των δυνάμεων κατοχής την περίοδο 1941-1944. Η κορυφαία πράξη του δράματος παίχτηκε βέβαια στο γειτονικό Δίστομο στις 10 Ιουνίου 1944. Η σφαγή του Διστόμου δεν ήταν η μοναδική - αποτέλεσε ωστόσο το αποκορύφωμα ενός έργου που είχε παιχτεί αρκετές φορές στην περιοχή με ανυπολόγιστες συνέπειες στην ίδια τη ζωή όσο και στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Το διάστημα που μελετάμε καταγράφηκαν πολλές ακόμα μικρές ή μεγάλες τραγωδίες, ωστόσο η βία και η σκληρότητα που επέδειξε ο κατακτητής έναντι του πληθυσμού της περιοχής της Βοιωτίας είναι περισσότερο από προφανές.
 Το υλικό που μελετάμε και παρουσιάζουμε σήμερα προέρχεται κυρίως από τα ΓΑΚ Λιβαδειάς και αφορά κυρίως - αν και όχι μόνο- τη μετέπειτα καταγραφή όσων ανθρώπων έχασαν τη ζωή τους από τις δυνάμεις του Άξονα, αλλά και τις καταστροφές που τελέστηκαν σε οικισμούς της περιοχής όπως στο Καλάμι, στα Χώστια, στη Δόμβραινα, στο Κακόσι, (24-30 Αυγούστου 1943), τη Δαύλεια (5-5-1943), στο Κυριάκι. Στη Δαύλεια για παράδειγμα, σύμφωνα με τις καταγραφές που διασώζονται, πληροφορούμαστε ότι από τα 506 οικήματα παραδόθηκαν στις φλόγες τα 256, αν και το χωριό είχε προλάβει να εκκενωθεί από κατοίκους εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις. Η επέμβαση των δυνάμεων κατοχής έγινε με 47 αυτοκίνητα και 1000 Ιταλούς άνδρες.
 Αφού εντοπίσουμε τις καταγραφές που υπάρχουν, θα αναζητήσουμε τις συνέπειες που είχε αυτή η δράση των δυνάμεων κατοχής και της σκληρότητάς της και θα μιλήσουμε για τα αποτυπώματά της στις ζωές των ανθρώπων και ευρύτερα στην κοινωνία.

Η βιαιότητα με την οποία αντιμετωπίστηκε ο πληθυσμός της περιοχής ενδεχόμενα σχετιζόταν με την έντονη δραστηριότητα που αναπτύχθηκε στις περιοχές του Ελικώνα και της Παρνασίδος από την πλευρά του αντάρτικου κινήματος.

Ένα δεύτερο σημείο σύγκρουσης ήταν αναμφισβήτητη η διεκδίκηση ανάμεσα στο στρατό κατοχής και τις δυνάμεις της αντίστασης του στρατιωτικού οπλισμού που εγκατέλειψαν οι Ιταλοί μετά την συνθηκολόγησή τους τον Σεπτέμβριο του 1943. Σε αυτήν την κατεύθυνση όμως μόνο υποθέσεις μπορούν να γίνουν - άλλωστε ο πόλεμος και οι συνέπειές του δεν έχουν συχνά λογική εξήγηση και δεν χωρούν καμία ερμηνεία.

- **Κωστάρα Μαρία**, πολιτικός μηχανικός ΤΕ της ΕΦΑ Βοιωτίας, kostara49@gmail.com

«Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική στον οικισμό Μαυρονερίου του Νομού Βοιωτίας. Μια πρώτη προσέγγιση-καταγραφή».

Σκοπός της παρούσας παρουσίασης είναι η αναγνώριση και η ανάλυση των στοιχείων ενός αγροτικού και αστικού κτιρίου, μέσα στο πολεοδομικό σύνολο καθώς και η ικανότητα περιγραφής των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών του. Έτσι μελετώντας την εξέλιξη, την τυπολογία, τη μορφολογία, τα υλικά δομής, τα κατασκευαστικά συστήματα, την ανώνυμη αρχιτεκτονική και κατασκευή, θα δοθούν σημαντικά συμπεράσματα. Τέλος, μέρος της εν λόγω παρουσίασης είναι και η κατανόηση της φιλοσοφίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και ο εμπλουτισμός των γνώσεων πάνω στην ιστορία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού. Η παρουσίαση και η καταγραφή των κατοικιών, βασίστηκε πάνω σε μία πρώτη ανάλυση της περιοχής μελέτης. Η καταγραφή, η τεκμηρίωση, η σχεδίαση και η φωτογράφιση πραγματοποιήθηκε με τη διεξαγωγή επιτόπιας επίσκεψης και έρευνας. Στην παρούσα παρουσίαση θα εξετάσουμε «Γενικά την Εξέλιξη του οικισμού» την θέση του στον ευρύτερο χώρο του Νομού, την ιστορική εξέλιξη, την φυσιογνωμία του, τα δημογραφικά του χαρακτηριστικά, τα κοινωνικά του χαρακτηριστικά, τα οικονομικά του χαρακτηριστικά, την Αρχιτεκτονική και Ιστορική του Κληρονομιά, την Πολεοδομική του Οργάνωση και τέλος την προσέγγιση στην έννοια της Λαϊκής – Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής. Εδώ αναφέρεται γενικά η σχέση και η εξέλιξη του αγροτικού σπιτιού, του αστικού σπιτιού και τα αρχοντικά στον οικισμό.

Θα προσεγγίσουμε την «Τυπολογία της Παραδοσιακής Κατοικίας» διατυπώνοντας αναλυτικά σε πίνακες τυπολογίας - κατάταξης της κατοικίας και οι τυπολογικοί πίνακες των κατοικιών βάση της κάτοψης, θα περιγράψουμε τα «Κατασκευαστικά Στοιχεία» διατυπώνονται αναλυτικά τα υλικά και οι πρωτεργάτες της Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής, που δεν ήταν άλλοι από αυτούς του τα έκτισαν, οι μάστοροι.

Θα τονίσουμε την «Μορφή των Κατοικιών», με την ανάλυση όλων εκείνων των χαρακτηριστικών που συνθέτουν μία συνολική εικόνα για την περιοχή και τέλος

Θα προσπαθήσουμε με τα «Συμπεράσματα» και την γενική προσωπική εκτίμηση να αποτυπώσουμε την Λαϊκή Αρχιτεκτονική στον οικισμό του Μαυρονερίου.

- **Λιάννης Γεώργιος**, ερευνητής-επίτιμος δικηγόρος, gliannis49@gmail.com

«Τα χωριά της κοιλάδας του Ελικώνα & της Κορωναιϊκής (πρώην δήμου Κορωνείας, πρώην δήμου Πέτρα)»

Τα χωριά της κοιλάδας του Ελικώνα. Τα χωριά της Κορωνείας. Πρώην Δήμου Κορωνείας. Πρώην Δήμου Πέτρας. Τα τεκμήρια των Οθωμανικών απογραφών. Πληθυσμός και οικονομία της περιόδου 1541 και 1544 μ.Χ και 1569 μ.Χ. Και πληθυσμιακή εξέλιξη των οικισμών αυτών μετά το 1821.

1. Άγιος Γεώργιος (AyoYorgi), 2. Λισοχώρι(LisoHor), 3. Γραμματικό (Grametico), 4. Αγία Τριάδα(Stebeniko), 5. Αγία Άννα (Κούκουρα)-(Kukura), 6. Ελικων (Zepikia), 7. Κίβερι(Kiver), 8. Κορωνεια (Κουτουμουλάς- Kutumula), 9. Αγία Παρασκευή (Αγοριανη- Goryanos), 10. Ζαγαράς, 11. Λαφυστιο (Γρανιτσα- Graniça)

Στα ως άνω οθωμανικά αρχεία (καταστιχα) καταγράφονται αναλυτικά τα ονοματεπώνυμα των αρχηγών των οικογενειών, οι χήρες και οι αγαμοί, οι καλλιέργειες, τα προϊόντα, δραστηριότητες, η παραγωγή και ο συνολικός φόρος που υποχρεούνται να καταβάλλουν στο οθωμανικό κράτος. Περισσότερα θα αναλυθούν στην ομιλία μου.

- **Λογοθέτης Δημήτριος**, αρχαιολόγος-υποψήφιος διδάκτωρ κλασικής αρχαιολογίας ΕΚΠΑ, edgarctulhu@gmail.com

«Τιμῶσιτόσκῆπτρον: Μια προκαταρκτική μελέτη της λατρείας του Διός στη Δ. Βοιωτία.»

Ο Δίας κατείχε, ανά τους αιώνες, θέση ζωτικής σημασίας τόσο στη θρησκευτική, όσο και στην κοινωνικοπολιτική ζωή των κατοίκων της αρχαίας Βοιωτίας. Μολαταύτα, η λατρεία του ύψιστου θεού στην περιοχή παραμένει, εν πολλοίς, υπομελετημένη, με τις λίγες μελέτες στις αρχές του 20ου αι. και τα σχετικά άρθρα των τελευταίων δεκαετιών να δυσκολεύονται να θεραπεύσουν τα προβλήματα που προκύπτουν από την απουσία ανασκαμμένων ιερών και την ένδεια αρχαιολογικού υλικού.

Η παρούσα εισήγηση, επομένως, έχει ως στόχο της να θέσει επί τάπητος μια σημαντική lacuna στη μελέτη της αρχαίας βοιωτικής θρησκείας. Επικεντρωμένη στη γένεση, τη διαμόρφωση και την εξέλιξη της λατρείας του Διός στην Χαιρώνεια, τη Λειβαδιά, την Κορώνεια, το όρος Λαφύστιο και το όρος Ελικών, όπως προκύπτει μέσα κυρίως μέσα από τις γραπτές πηγές και το επιγραφικό υλικό, αλλά και τα λιγοστά αρχαιολογικά κατάλοιπα, αποσκοπεί να σχηματίσει μια επικαιροποιημένη προκαταρκτική εικόνα της λατρείας του θεού στη Δυτική Βοιωτία των Ιστορικών Χρόνων.

- **Λυμπεράτος Μιχαήλ**, διδάκτωρ-συγγραφέας, Διευθυντής 3^{ου} Γυμνασίου Λιβαδειάς, mliberatos1@gmail.com

«Η δολοφονία των 10 στην Λιβαδειά, τον Σεπτέμβριο του 1943: η απόπειρα νομιμοποίηση ενός εγκλήματος, η αξιοποίηση του χώρου και της μορφής της εκτέλεσης ως παράγοντα εκφοβισμού και οι πολλαπλές στοχεύσεις της.»

Η εισήγηση θα περιστραφεί γύρω από την εκτέλεση των 10 νέων στην Λιβαδειά στις 11 Σεπτεμβρίου του 1943, στην οποία θα εκτεθούν τα καινούργια στοιχεία της έρευνας γύρω από το γεγονός και θα εξηγηθεί ο μηχανισμός μέσω του οποίου χρησιμοποιήθηκε η σφαγή ώστε να επιβληθεί και να ανανεωθεί η κατοχική εξουσία αλλά και να αποσοβηθεί η οργάνωση ένοπλης Αντίστασης στην περιοχή. Παράλληλα, θα παρουσιαστεί το πώς επιχειρήθηκε να νομιμοποιηθεί η σφαγή-εκτέλεση, να ενισχυθεί η επίδραση της στην ψυχολογία των κατοίκων, να αξιοποιηθεί ο χώρος που συντελέστηκε και η μορφή που αυτή πήρε ώστε να συμβάλουν αυξητικά στην επίτευξη

του τρομοκρατικού της ρόλου. Θα διασυνδέσει, επίσης, την υπόθεση με τις νέες διεθνείς φάσεις του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου και την τροπή που αυτός πήρε την ίδια περίοδο, αλλά και θα αναδείξει όλους τους αποδέκτες και τις σκοπιμότητες που εξυπηρέτησε το ειδικό αυτό έγκλημα, στόχος του οποίου δεν ήταν μόνο ο πανικός που επέφερε στον τοπικό πληθυσμό αλλά και σε τμήματα του συνθηκολογούντος στους συμμάχους την περίοδο αυτή Ιταλικού στρατού της περιοχής

- **Μάρκος Κωνσταντίνος**, αρχαιολόγος-υποψήφιος διδάκτωρ αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Humboldt του Βερολίνου, kmarkos88@yahoo.gr

«Συνοριακοί πύργοι παρατήρησης στη Βοιωτία του 4ου αιώνα π.Χ. Η περίπτωση του Λαφυστίου Λιβαδειάς.»

Ο οικισμός του Λαφυστίου βρίσκεται στους ανατολικούς πρόποδες του ομώνυμου βουνού που αποτελεί προέκταση του Ελικώνα και απέχει περίπου πέντε χιλιόμετρα από τη Λιβαδειά. Από τους περιηγητές E. Dodwell και W. Leake, στις αρχές του 19ου αιώνα, αναφέρεται στη θέση η ύπαρξη ορθογώνιου πύργου. Όταν ο J. Camp επισκέφτηκε το χώρο με σκοπό την καλύτερη μελέτη του πύργου διαπίστωσε ότι πολύ μικρό τμήμα του διατηρούνταν ακόμη, ενώ σήμερα έχουν εξαφανιστεί όλα τα υλικά κατάλοιπά του. Στη σύγχρονη Βοιωτία σώζεται ένας σημαντικός αριθμός πύργων με όμοια χαρακτηριστικά και πιθανώς μεταξύ τους σύγχρονων, οι οποίοι θεωρούνται ότι έλεγχαν τη μεθόριο και το οδικό δίκτυο. Θα μπορούσε ο πύργος στο Λαφύστιο να ανήκει σε αυτή την κατηγορία; Παρά τις περιορισμένες πληροφορίες, στην παρούσα ανακοίνωση θα γίνει προσπάθεια απάντησης στο ερώτημα.

- **Μίχου Βασιλική**, εκπαιδευτικός-φιλόλογος, vasom2013@gmail.com

«Αγιοργίτικα Ενθυμήματα»

Αναπολώντας στιγμές του παρελθόντος του χωριού μου, Άγιος Γεώργιος, αισθάνομαι πόσο πολύ μας λείπει το παρελθόν και πόσο ανάγκη έχει η ψυχή μας να στραφεί, έστω και στιγμές, σε αυτό. Οι αναμνήσεις των εκπαιδευτικών εκδρομών και οι συναντήσεις των κατοίκων του χωριού μου στη δροσερή Πόντζα με το εκκλησάκι των Αγίων Ταξιαρχών, με ώθησαν σε αυτή την εισήγηση-πρόταση να θυμηθούμε ξανά όλες εκείνες τις διαπροσωπικές και επικοινωνιακές σχέσεις που τροφοδοτούν την τοπική ιστορία μέσα από τα ενδιαφέροντα, τους θεσμούς και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας με όλες τις αλλαγές που υφίσταται στο πέρασμα του χρόνου. Τα καθαρά και κρυστάλλινα νερά της Πόντζας καθιστούσαν την τοποθεσία μαγευτική και αφορμή να ακούσουμε τους ήχους των νερών, της φύσης, των στιγμών στις αποχρώσεις των λουλουδιών, στο κελάηδισμα των πουλιών, στην κίνηση των φυλλωσιών. Άλλωστε, δεν ήταν τυχαίο που στην Πόντζα, οι Έλληνες της αρχαιότητας είχαν αφιερωμένο ναό των Νυμφών και των Χαρίτων δίνοντας την ευκαιρία στους Ρωμαίους να χτίσουν θερινά ανάκτορα με κρηνοφύλακες να μοιράζουν το νερό (Δάλκας, 1982). Άραγε, με τη βοήθεια των αρμόδιων φορέων, θα μπορέσουμε να ξαναζήσουμε αυτή τη μαγεία;

- **Νικολάου Ν. Άννα**, φιλόλογος-συγγραφέας, annagnikolaoy@gmail.com

«Συμβουλές ποιοτικής ζωής από τον Βοιωτό Πλούταρχο»

Μέσα από μια σταχυολόγηση και σύντομη ανάλυση των έργων του Πλουτάρχου Περί Αοργησίας, περί Ευθυμίας, πώς αν τις αίσθοιτο εαυτού προκόπτοντος επ' αρετή, πώς αν τις υπ' εχθρών ωφελούτο. Πώς αν τις διακρίνειε τον κόλακα του φίλου, Περί του μη δεινδανείζεσθαι, θα συνδέσουμε το παρελθόν με το παρόν και θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απάντηση σε καθημερινά προβλήματα ζωής, αλλά και συμβουλές ψυχικής υγείας και ποιοτικότερης ζωής. Θα καταδείξουμε την αβίαστη συνέχεια της ζωής από την αρχαιότητα ως σήμερα και θα αναδείξουμε τη λιγότερο γνωστή πλευρά των έργων του Πλουτάρχου.

- **Περγαντά Γιαννούλα** φαρμακοποιός, pharmacy@perganda.gr

«Η χλωρίδα του τόπου μας από την αρχαιότητα στις μέρες μας»

Παρουσίαση και αναφορές στην τοπική χλωρίδα και στις ιδιότητες των φυτών της ευρύτερης περιοχής της Βοιωτίας. Επίσης αναφορά στα ενδημικά φυτά της Βοιωτικής γης. Η πατρίδα μας χώρα των αντιθέσεων, της σύνθεσης, της ανάλυσης του ελάχιστου και του μεγίστου ταυτόχρονα, απλώνεται στην λεκάνη της Μεσογείου ξεκινώντας από τους ορεινούς όγκους του Βορρά. Όλη αυτή η αντίθεση και εναλλαγή έχει επίδραση στους ανθρώπους, στη χλωρίδα και στην πανίδα και είχε σαν αποτέλεσμα την γέννηση και ανάπτυξη του Αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού σαν νομοτέλεια, σαν φυσική συνέπεια. Όπου στην πορεία των αιώνων είναι μοναδικός πολυμορφικός και αναγνωρισμένος σε όλη την υφήλιο. Σε μια χώρα μικρή σαν έκταση υπάρχουν περισσότερα από 8000 είδη φυτών εκ' του οποίου τα 1500 είναι ενδημικά μοναδικά στον Ελλαδικό χώρο. Πάνω σε αυτό το γεγονός θα ξετυλίξουμε, θα ψάξουμε τι συμβαίνει στο πέρασμα των αιώνων της Βοιωτικής γης, σε ότι αφορά τη χλωρίδα. Αφού κάνουμε το πέρασμα από τον Ελλαδικό χώρο σε πιο κοντινά και αγαπημένα μας μέρη, στον Ελικώνα στο βουνό των Μουσών και των Νυμφών, τα φυτά που ενδεικτικά θα βρούμε είναι: UNIPERUS, PEONIA PARNASIKA, AESCULUS HIPPOCASTANUS ATROPA BELLADONA, VITEX AGNUS CASTUS και πολλά άλλα τα οποία θα αναφέρουμε στην παρουσίαση.

- **Rousset Denis**, Directeur d'études Écolepratiqúedeshautes étudesParis, denis.rousset@ephe.sorbonne.fr

«Ζητήματα πολιτικής και θρησκευτικής τοπογραφίας στην Αρχαία Ανατολική Φωκίδα»

Η ανακοίνωση θα ασχοληθεί με τη θέση των αρχαίων πόλεων και ιερών και τον προσδιορισμό και την εδαφική προσάρτηση ορισμένων θέσεων, οι οποίες βρίσκονται στον σημερινό δήμο της Λιβαδειάς και στο τμήμα της αρχαίας Φωκίδας που συνορεύει με την αρχαία Βοιωτία. Θα εξετάσουμε τη θέση της Τρώνειας στο έδαφος της Δαύλειας και αυτή των Παραποτάμιων, τις δύο πιθανολογούμενες θέσεις του ομοσπονδιακού ιερού που ονομαζόταν Φωκικόν και τον ιστορικό του ρόλο, την αρχαία πόλη Τραχίν και τις θέσεις Καρακόλιθος και Τσουκαλάδες, καθώς και τα όρια μεταξύ Πανοπεως και Χαιρώνειας, σε σχέση με τα στοιχεία που βρέθηκαν κοντά στη μικρή εκκλησία του Αγίου Σωτήρα. Ο προσδιορισμός των πολιτικών ορίων μεταξύ Φωκιδών και Βοιωτών κατά την αρχαιότητα είναι ακόμη πιο δύσκολος, δεδομένου ότι η επιγραφική και ονοματολογική τεκμηρίωση που βρέθηκε στην ανατολική Φωκίδα έχει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με εκείνη της αρχαίας Βοιωτίας.

- **Σαμούχος Πέτρος**, εκπαιδευτικός, samouchos@yahoo.gr

«Το αποτύπωμα του 1821 στην πόλη της Λιβαδειάς»

Τα μνημεία μιας πόλης, όπως τα αγάλματα και οι προτομές των αγωνιστών του 1821, αποτελούν μνημονικούς τόπους για τα ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος. Η άμεση πρόσβαση των θεατών σε αυτά, η υιοθέτηση του «εθνικού κανόνα» για την απεικόνισή των ηρώων και οι επίσημες τελετουργίες που διοργανώνονται σε αυτά συμβάλλουν στην δημιουργία της εθνικής ταυτότητας των κατοίκων. Ταυτόχρονα, εκφράζουν και το επίσημο αφήγημα των φορέων εξουσίας για το παρελθόν της πόλης, καθώς αποτελούν το χαρακτηριστικό παράδειγμα της οπτικής με την οποία αντιμετωπίζουν πτυχές του παρελθόντος, τονίζοντας, αποσιωπώντας ή υποβαθμίζοντας ιστορικά γεγονότα και υποκείμενα. Έχοντας κατά νου τα παραπάνω η εισήγησή μου θα εστιάσει στους μνημονικούς τόπους της Λιβαδειάς για την Επανάσταση του 1821. Θα ερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι προτομές των οπλαρχηγών του Αγώνα και οι μνημονικοί τόποι του μεσαιωνικού κάστρου και της Αγίας Παρασκευής αποτυπώνουν το κυρίαρχο αφήγημα για την Επανάσταση στον δημόσιο χώρο της πόλης.

- **Στεмпίλης Δημήτριος**, ιστορικός-ερευνητής-δημοσιογράφος, dstebilis@yahoo.com

«Λιβαδειά: Ένα «μικρό Μάντσεστερ» με τη δύναμη του νερού. Όψεις ενός βιομηχανικού παραδείγματος στο νέο ελληνικό κράτος και η κληρονομιά του»

- **Σπυρόπουλος Γ. Θεόδωρος**, αρχαιολόγος, gspryoropoulos72@gmail.com, elemix13@yahoo.gr

«Η Ιτωνία της Κορώνειας»

Ο αρχαίος και εν πολλοίς ο σύγχρονος δρόμος, που συνέδεε την Θήβα με την Λεβάδεια περνούσε δίπλα σε σπουδαία Ιερά της Βοιωτίας, το Ποσειδώνιον στην Ογχηστό, στον αυχένα από το Τηνέριον πεδίο προς την Κωπαΐδα, το Τιλφούσιον, στα πρόρριζα του Ελικώνα, κοντά στην πηγή στις Νύμφης Τιλφούσας, το Ιερό της Αλαλκομενίας (Αθηνάς), στην ομώνυμη κώμη Αλαλκομεναί (Μαμούρα;), το μέγα Ιερό της Βοιωτικής Αμφικτιονίας, δηλ. το Ιτώνιον προ της Κορώνειας, το Ιερό Τέμενος στο Λαφύστιον και κατέληγε στο θεραπευτικό Άντρον Τροφώνειον κοντά στις πηγές της ορμητικής Έρκυνας, είτε οδεύοντας προς, είτε παρακάμπτοντας το Χαρόπειον και την Δημόσια Στοά των Αρχείων της Κορώνειας. Μεταξύ της Ογχηστού και του Τιλφουσίου υψώνεται η Ακρόπολις της Αλιάρτου με κατάλοιπα Μινυακών και μεταγενέστερων χρόνων. Κοντά στην πηγή της Τιφλούσας εθρυλείτο ότι απέθανε από το ψυχρό ύδωρ ο μάντις Τειρεσίας και ετάφη εκεί. Κατά τον Ομηρικό Ύμνο στον Απόλλωνα ο νεαρός θεός ίδρυσε και εκεί Μαντείο και συλλατρεύτηκε με την Τιλφούσσα. Στις ανασκαφές μου βρέθηκε τμήμα ναού των κλασικών χρόνων με επιγραφή στην Άρτεμιν αλλά και μεγάλος αποθέτης στο εσωτερικό του ναού, γεμάτος με κατάλοιπα θυσιών ολοκαυτοματικών για την Νύμφη Τιλφούσσα δηλωτικός της χθόνιας λατρείας της. (Αρχ. Ανάλεκτα εξ Αθηνών (AAA), VI, 1973, τ.3, σελ.379-385, εικ.10-13). Το Ιτώνιον αναζητήθηκε είτε στην περιοχή της Αγόριανης είτε των Αλαλκομενών με επιγραφικά ευρήματα, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Στην αναζήτηση, τον εντοπισμό και την αποκάλυψη μέρους του Ιτωνίου αφιέρωσα τέσσερις ανασκαφικές περιόδους, η τελευταία συστηματική μέσω της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, τις οποίες προτίθεμαι να συνεχίσω με συνεργάτες μου. Το Ιτώνιον κατά την μαρτυρία του Στράβωνος (1ος αι.π.Χ.-1ος αι.μ.Χ.) και του Πausανία (2ος αι.μ.Χ.) βρισκόταν μπροστά ("προ") από την Κορώνεια "εν πεδίω" και μεταξύ των ποταμών Κουάριου ή Κωράλιου

προς Α και του Φάλαρου (σημ.Πότζα) προς Δ και είχε τεράστια έκταση και προφανώς πυκνό πλήθος Μνημείων για τις θρησκευτικές τελετές και τις πολιτικές δραστηριότητες του Βοιωτικού Κοινού ("πανήγυρις"). (Βλ. Στράβωνος Γεωγραφικά ΙΧ,411 Παισανίου Βοιωτικά ΙΧ,34). Οι ανασκαφές μου έφεραν στο φώς ενεπίγραφη στήλη ΗΟ (ROS), τρία κτίρια των αρχαϊκών και μεταγενέστερων χρόνων, αρχιτεκτονικά μέλη, ενεπίγραφες κεράμους στέγης, νομίσματα, γλυπτά, δύο Ερμάς με αναθηματική επιγραφή στην Νίκη και πήλινο σφράγισμα με έκτυπη παράσταση νεαρής κορασίδος, που ίσως αποδίδει την μία μορφή του χάλκινου συμπλέγματος του Αγορακρίτου. Τα κτίσματα που αποκαλύφθηκαν ανήκουν στο Ιερό της Ιτωνίας και κείνται μακράν της Αγοράς της πόλης, η οποία βρισκόταν κοντά στην ακρόπολη της Κορώνειας. Κάτω από το ναϊκό κτίριο (κτίριο Α'), των αρχαϊκών χρόνων με μεταγενέστερες επισκευές, ευρέθη στρώμα καύσεων νεκρών των Γεωμετρικών χρόνων(AAA, ο.π.,σ.385-392 και ΠΑΕ 1975,σ.392-414,πίν.292-3). Αντίθετα με την κρατούσα γενικότερα άποψη για τον πολεμικό χαρακτήρα της Ιτωνίας-Αθηνάς υποστηρίζω ότι η νεαρά Κούρη είχε χθόνια υπόσταση και ανάλογη λατρεία, ήταν το πάρισο της Περσεφόνης και συλλατρευόταν με τον Άδη, κατά τον Στράβωνα, ή τον Δία, κατά τον Παισανία, πιθανόν με τον γεωσείστη Ποσειδώνα σε ένα χώρο με ευρύτερη αιολοδωρική, δηλ. Μινυακή λατρευτική παράδοση, συνωδά προς την λατρευόμενη στο Ιτώνιον Θεσμοφόρο Δήμητρα και την Ιοδάμα. Μία από τις τέσσερις πόλεις που βυθίστηκαν στον κατακλυσμό της Κωπαϊδικής λεκάνης κατά τον Στράβωνα ήταν η Ελευσίς, η προμήτωρ των μυστηριακών τελετών και ιεροπραξιών, ενώ η Άρνη είναι συνδεδεμένη με τις Μινυακές λατρείες και στην Λακωνία (Άρνα) και την Αρκαδία (Κρήνη Άρνη στο Ιερό του Ιππίου Ποσειδώνα). Θεωρώ λοιπόν ότι η λατρεία της Ιτωνίας είναι πρωταρχικά Βοιωτική-Μινυακή, μετεξελιχθείσα σε Ιτωνία-Αθηνά. Ειδικότερα η λατρεία της Ιτωνίας στην Θεσσαλία έχει Βοιωτική προέλευση αφού και ο Στράβων μαρτυρεί ότι οι Βοιωτοί ίδρυσαν το Ιερό της στην Κορώνεια, δηλ.το επανίδρυσαν "επανιόντες" εκ της Θεσσαλικής Άρνης, στην οποία κατέφυγαν μετά τον Κατακλυσμό της Κωπαϊδίδος περί τα μέσα του 18ου αι.π.Χ. με επίκεντρο της Θεομηνίας το Ηφαίστειο της Θήρας (βλ.Θεόδωρος Γ. Σπυρόπουλος, ΛΑΚΕΔΑΙΜΩΝ, τόμ.Ι-ΙΙΙ, Αθήνα 2013, εκδ. Καρδαμίτσα).

- **Χαραμή Αλεξάνδρα**, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Βοιωτίας, alexharami@gmail.com

«Δύο ψηφιδωτά δάπεδα από τη Χαιρώνεια με παραστάσεις εποχών του έτους».

Σε δυο οικόπεδα στην Χαιρώνεια Βοιωτίας εντοπίστηκαν δύο ψηφιδωτά δάπεδα με παραστάσεις εποχών του έτους, τα οποία διακοσμούσαν δωμάτια που ανήκαν σε δυο επαύλεις ρωμαϊκών χρόνων. Στην ανακοίνωση θα αναλυθούν οι παραστάσεις, η ομοιότητα των οποίων υποδηλώνει την κατασκευή τους από ίδιο εργαστήριο ψηφοθετών και θα γίνει προσπάθεια τεκμηρίωσης της χρονολόγησής τους.

- **Χρήστου Θανάσης**, καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, thachristou@yahoo.gr

«Τα Ολοκαυτώματα της Βοιωτίας στα πέτρινα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης (1941-1944): Αφηρηίες, πρωταγωνιστές και προοπτικές».

Ο βαρύς φόρος αίματος που πλήρωσε η Βοιωτία στα πέτρινα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης (1941-1944) ξεκίνησε ουσιαστικά στη Δαύλεια στις 5 Μαΐου 1943, συνεχίστηκε στις

25 Μαΐου στο Κυριάκι, πέρασε από τη Δομβραΐνα, τη Θίσβη και τα Χώστια στις 29 Αυγούστου, άφησε επώδυνα τα χνάρια του στη Λιβαδειά στις 10 Σεπτεμβρίου, έκανε ένα δεύτερο πέρασμα από το Κυριάκι στις 3 Οκτωβρίου, έφθασε στην Πύλη και τα Δερβενοχώρια στις 16 Οκτωβρίου 1943, πήγε στον Καρακόλιθο στις 24 Απριλίου 1944 και κορυφώθηκε στο Δίστομο στις 10 Ιουνίου και στο Καλάμι στις 11 Ιουνίου 1944. Η αιματηρή αυτή πορεία αξίζει τον κόπο να ιχνηλατηθεί στο πλαίσιο των γερμανικών εκκαθαριστικών επιχειρήσεων μέσα από τα αρχαιολογικά τεκμήρια, τη βιβλιογραφία, τις προφορικές μαρτυρίες και τα συναισθηματικά φορτία των ανθρώπων της κρίσιμης αυτής εποχής.

Επιστημονική Επιτροπή (κατά αλφαβητική σειρά επωνύμου ονόματος):

- Bintliff John, επίτιμος Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας
- [Βιώνης Αθανάσιος](#), αναπληρωτής καθηγητής [Βυζαντινής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου](#).
- Γούλα Ελένη, αρχαιολόγος της ΕΦΑ Βοιωτίας, υποψήφια διδάκτωρ.
- Ιωσήφ Παναγιώτης, Επιστημονικός Διευθυντής Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης & Καθηγητής Αρχαίας Νομισματικής Πανεπιστήμιο Radbaud Universiteit, Nijmegen Ολλανδία.
- Φάππας Ιωάννης, επιστημονικός Διευθυντής Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης & Επίκουρος καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Χαραμή Αλεξάνδρα, Προϊσταμένη της ΕΦΑ Βοιωτίας.
- Χρήστου Αθανάσιος, καθηγητής Νεότερης & Σύγχρονης Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Καλαμάτα.

Οργανωτική Επιτροπή (top.history.lev@gmail.com):

- Δρ. Χαραμή Αλεξάνδρα (Προϊσταμένη ΕΦΑ Βοιωτίας)
- Γούλα Γ. Ελένη (Αρχαιολόγος ΕΦΑ Βοιωτίας)
- Δρ. Σταματάκης Ανδρέας (Προϊστάμενος Αυτοτελούς Τμήματος Πολιτισμού, Αθλητισμού & Τουρισμού Δ. Λεβαδέων)
- Κατσίκας Ηλίας (Πρόεδρος Π.Σ. «Ο Πλούταρχος» της Χαιρώνειας)
- Πιερομπόνη Θάνα-Μαρία (Πρόεδρος Π.Σ. «Ιτωνία» Αγίου Γεωργίου)
- Κυττέας Στάθης (Ταμίας Π.Σ. «Ο Παρνασσός» της Δαύλειας)